

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ – 4101-006-03/2014
P/14/051

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/051 – Wykorzystanie środków publicznych na uprawy sadownicze i jagodowe w ramach programów rolnośrodowiskowych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie ¹
Kontrolerzy	Igor Steinmetz, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr 90562 z dnia 15.05.2014 r. Tadeusz Jaworski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90587 z dnia 24.06.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Zachodniopomorski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Szczecinie ² .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Oddziału od dnia 2 lipca 2008 r. jest Jarosław Łojko. (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli, pozytywnie ocenia³ działalność Oddziału w zakresie nadzoru oraz kontroli nad wykorzystaniem środków publicznych na uprawy sadownicze i jagodowe realizowane w ramach programu rolnośrodowiskowego⁴.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Podstawą pozytywnej oceny było terminowe przeszkolenie pracowników przeprowadzających kontrole na miejscu u beneficjentów realizujących uprawy sadownicze i jagodowe w zakresie procedur tych kontroli, wykonanie ustalonych na lata 2010-2013 planów kontroli na miejscu, a także prawidłowe prowadzenie postępowań odwoławczych wniesionych od decyzji kierowników biur powiatowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Nadzór i kontrola nad wykorzystaniem środków publicznych na uprawy sadownicze i jagodowe w ramach programów rolnośrodowiskowych.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2010-2014 (I półrocze) zadania kontrolne na miejscu u beneficjentów płatności rolnośrodowiskowych wariantów sadowniczych, Oddział realizował

¹ Dalej NIK lub Najwyższa Izba Kontroli.

² Dalej Oddział lub OT.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ Program rolnośrodowiskowy jest działaniem w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW 2007-2013). Program obejmuje m.in.: Pakiet 2 Rolnictwo ekologiczne, w tym warianty: 2.9 Uprawy sadownicze i jagodowe (dla których zakończono okres przestawiania), 2.10 Uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przestawiania), 2.11 Uprawy sadownicze i jagodowe (z certyfikatem zgodności/dla których zakończono okres przestawiania), Uprawy sadownicze i jagodowe (w okresie przestawiania).

w oparciu o procedury i instrukcje otrzymane w miesiącach od maja do lipca danego roku z Centrali Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie⁵, tj.:

- Instrukcję stanowiskową dla inspektorów terenowych realizujących kontrole na miejscu z tytułu Programu Rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 (otrzymano 4 wersje, tj. od 1.5 z 2010 r. do 1.8 z 2013 r.).

W odniesieniu do pakietu rolnictwa ekologicznego wykazano w niej:

- „formularz kontroli”, w którym uwzględniono szczegółowe wymogi do sprawdzenia podczas kontroli na miejscu m.in. w zakresie: minimalnej obsady drzew i krzewów, jakości sadzonek oraz zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych wykonanych na plantacjach,

- ocenę jakości elitarnego i kwalifikowanego materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych,

- zasady kwalifikacji sadów jednorzędowych oraz zasady obliczania obsady i zasady postępowania w przypadku nie stwierdzenia na działce rolnej uprawy deklarowanej,

- Instrukcję realizacji kontroli w zakresie kwalifikowalności powierzchni (otrzymano cztery wersje: 1.2 z 2010 r., 1.1 z 2011 r., 1.2 z 2012 r. i 1.1 z 2013 r.). Określono w nich m.in. zasady pomiaru powierzchni działek rolnych, w tym powierzchni uprawnionej do płatności,
- Książkę procedur PROW 2017 – 2013 (kp-611-148-arimr_...)- kontrole na miejscu metodą inspekcji terenowej w gospodarstwie, w zakresie działań zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne, renty strukturalne oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007 – 2013 (6 wersji od 6 do 11),
- Książkę procedur (KP-611-37-ARiMR...z 2010 r.) – kontrole w zakresie systemów wsparcia bezpośredniego – kontrole w zakresie kwalifikowania powierzchni metodą inspekcji terenowej metodą FOTO (wersje od 14 do 19),
- Instrukcję realizacji kontroli w zakresie wzajemnej zgodności (CCv _ wersje 2.0 z 2010 r., 3.1. z 2011 r., 4.0 z 2012 r. i 5.0 z 2013 r.).

(dowód: akta kontroli str. 6)

Dyrektor Oddziału Jarosław Łojko wyjaśnił, że: spostrzeżenia i uwagi dotyczące proponowanych zmian zasad realizacji kontroli w ramach Programu rolnośrodowiskowego konsultowane były z Departamentem Kontroli na Miejscu na bieżąco. Uwagi te dotyczyły najczęściej kwestii pojawiających się w trakcie realizacji kontroli. Część z nich znalazła odzwierciedlenie w zapisach wytycznych obowiązujących w kolejnej kampanii kontrolnej.

(dowód: akta kontroli str. 41,43)

1.2. Zgodnie z § 9 zarządzenia Prezesa Agencji⁶ oraz procedurami kontroli na miejscu (Książka procedur PROW 2017 – 2013), każdy pracownik zatrudniony na stanowisku wrażliwym, w tym wykonujący czynności kontrolne na miejscu, podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w przypadku konfliktu interesu.

Dyrektor Oddziału Jarosław Łojko wyjaśnił, że: w latach 2010-2014 nie było wniosków pracowników Biura Kontroli na Miejscu⁷ Oddziału uczestniczących bezpośrednio w realizacji kontroli upraw sadowniczych o wyłączenie z realizacji

⁵ Dalej Centrala Agencji.

⁶ Zarządzenie nr 67/2012 z 30 sierpnia 2012 r. w sprawie polityki antykorupcyjnej w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

⁷ Zwanego dalej BKM.

zadań. Oddział nie stwierdził przypadków wykonywania zadań przez pracowników mimo zaistnienia konfliktu interesów w powyższym zakresie. Nie było skarg z tego obszaru oraz informacji od osób trzecich o zaistnieniu takich okoliczności. Zadania do realizacji w terenie są przydzielane przez naczelnika Wydziału Kontroli Terenowej BKM, który przygotowuje pakiety zadań kontrolnych dla poszczególnych pracowników. Ponadto każdy z pracowników zobowiązany jest zgłosić brak możliwości uczestniczenia w kontroli z uwagi na wystąpienie konfliktu interesu, w sytuacji gdyby wystąpił przydział zadania do realizacji w powyższym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 41,43)

1.3. Pracownicy BKM, przed terminem rozpoczęcia kampanii kontrolnej w danym roku zostali przeszkoleni z procedur kontroli na miejscu w zakresie m.in.: programu rolnośrodowiskowego, kwalifikowalności powierzchni, wzajemnej zgodności, realizacji kontroli metodą FOTO, specyfiki kontroli upraw sadowniczych i jagodowych (zakładanie i prowadzenie ekologicznych upraw sadowniczych i jagodowych, identyfikacja poszczególnych gatunków drzew i krzewów) oraz zmian procedur. Szkolenia odbywały się w III dekadzie maja każdego roku, a w 2014 r. w dwóch częściach w maju i czerwcu. W 2010 r. przeszkolono 35 kontrolerów i odpowiednio 36 w 2011 r., 38 w 2012 r., 33 w 2013 r. oraz 34 i 30 w 2014 r. Wszyscy pracownicy BKM uczestniczący bezpośrednio w kontrolach płatności rolnośrodowiskowych (dalej PRŚ), corocznie zdawali egzaminy, uprawniające do prowadzenia kontroli na miejscu gospodarstw objętych płatnościami rolnośrodowiskowymi, w tym upraw sadowniczych.

(dowód: akta kontroli str. 7-15)

1.4. Spośród wniesionych w latach 2011-2014 (I półrocze) 78 odwołań od decyzji Kierowników Powiatowych Biur ARiMR⁸ w sprawie przyznania (w ramach kampanii 2010-2013) płatności rolnośrodowiskowej w ramach Programu Rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 do wariantów sadowniczych 2.9 - 2.12⁹, Dyrektor Oddziału do 30.06.2014 r. rozpatrzył 65 z nich¹⁰. Z pozostałych 13 odwołań wniesionych w I półroczu 2014 r., dwa postępowania zostały na wnioski stron z 10.03.2014 r. zawieszono postanowieniami z 26.03.2014 r.¹¹, termin rozpatrzenia 5 odwołań postanowieniami został przedłużony¹², a pozostałe 6 było w trakcie rozpatrywania. Rozpatrzone odwołania dotyczyły w 33 przypadkach przyznania płatności wg wariantu 2.9, a 32 - wariantu 2.10.

W wyniku rozpatrzenia 65 odwołań Dyrektor Oddziału utrzymał w mocy 32 decyzje Kierowników PB, jedną decyzję uchylił i wydał orzeczenie, a 32 uchylił w całości i przekazał do ponownego rozpatrzenia. Przyczyną uchylania decyzji były uchybienia organu I instancji, potrzeba zbierania dodatkowych dowodów, a także konieczność ponownej weryfikacji wyników kontroli na miejscu.

(dowód: akta kontroli str. 16-24)

Spośród losowo wybranych 17 odwołań (26,2% wydanych decyzji) - 1 odwołanie dotyczyło decyzji z kampanii z 2010 r.; 2 – decyzji z 2011 r.; 1 z 2012 r. oraz 13 odwołań od decyzji z kampanii z 2013 r. W 9 przypadkach Dyrektor OR utrzymał w mocy decyzje kierowników BP, w 7 przypadkach uchylił decyzje i skierował

⁸ Zwanych dalej Kierownikami PB.

⁹ Z tego wpłynęło odwołań w: 2011 r. - 6 od decyzji odmawiających przyznających płatność rolnośrodowiskową do wariantów sadowniczych w ramach kampanii 2010 r., 2012 r. - 9 w ramach kampanii 2011 r., 2013 r. - 6 w ramach kampanii 2012 r., a w I półroczu 2014 r. - 57 w ramach kampanii 2013 r.

¹⁰ W 2011 r. 14, w 2012 r. 11, w 2013 r. 6, a w I półroczu 2014 r. - 44.

¹¹ Sprawa nr 0313-69120-0313-00000067/11/13 i nr 0300-69120-0300-00000189/11/13 z 7.01.2014 r. - warianty 2.9.

¹² Sprawa nr: 0305-69120-0305-00000123/11/13 z 24.03.2014 r., nr 0314-69120-0314-00000090/10/13 z 31.03.2014 r., 0313-69120-0313-00000044/09/13 z 10.04.2014 r., 0300-69120-0300-00000020/10/13 z 11.04.2014 r. i 0299-69120-0299-00000055/11/13 z 13.05.2014 r.

do ponownego rozpatrzenia. W 1 przypadku postępowanie zawieszono. Spośród 17 badanych decyzji dotyczących kampanii z 2013 r. odwołujący w 5 przypadkach wnieśli skargi do WSA na decyzje organu II instancji. W 4 przypadkach odwołujących powiadomiono o niezalutwieniu sprawy w terminie, zgodnie z art. 36 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹³, w związku z art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich¹⁴.

(dowód: akta kontroli str. 25-31)

1.5. W latach 2010-2014 (I półrocze) liczba skontrolowanych gospodarstw była zgodna z liczbą gospodarstw wytypowanych do kontroli w latach 2010-2013. Typowania beneficjentów do kontroli na miejscu dokonano za pomocą trzech metod, tj.: analizy ryzyka i losowej (dokonywała Centrala Agencji) oraz manualnej (przez Oddział).

W ramach wariantów sadowniczych programu wytypowano do kontroli 518 beneficjentów płatności rolnośrodowiskowej¹⁵ (441 z analizy ryzyka, 29 losowo i 48 manualnie). W latach 2010-2014 (I półrocze) pracownicy BKM przeprowadzili łącznie 518 kontroli, w tym w 2010 r. 68, 2011 r. 98 (z tego z planu 2010 r. 6 kontroli), 2012 r. 119 (z tego z planu na 2011 r. 37 kontroli), 2013 r. 228 (z tego z planu 2012 r. 43 kontrole), a w I kw. 2014 r. – 5 kontroli z planu 2013 r.

W przypadku 7 kontroli wytypowanych metodą analizy ryzyka zakończono je kodem GR11¹⁶ a 1 kontrolę zakończono kodem GR2¹⁷. Powodem zakończenia kontroli kodem GR11 było m.in. przejście zobowiązań, zgon beneficjenta, przejście gospodarstwa, nieprzystąpienie beneficjenta do programu, a w przypadku kodu GR2 nie stawienie się beneficjenta w dniu zaplanowanej kontroli na miejscu pomimo listownego powiadomienia o kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 32,33-34)

Spośród planowych kontroli, 91 kontroli (17,6% ogółu kontroli) nie zostało przeprowadzonych w roku, w którym były planowane. Kontrole te przeprowadzono w roku następnym.

(dowód: akta kontroli str. 32)

Przyczynami niewykonania w planowanym terminie ww. kontroli, wg wyjaśnień Kierownika BKM było m.in. duża liczba wytypowanych gospodarstw do kontroli znacznie przewyższająca możliwości kadrowe BKM, długotrwałe zwolnienia lekarskie inspektorów, brak doświadczenia w realizacji kontroli kadry pozyskanej z innych komórek organizacyjnych ARiMR, braki kadrowe spowodowane fluktuacją kadr, typowanie do kontroli gospodarstw wielkoobszarowych z dużą liczbą działek rolnych, kontrola w trudnym terenie, konieczność realizacji kontroli w zakresie innych działań objętych rocznym planem kontroli.

Kierownik BKM dodał, że kontrole powinny zostać zrealizowane w takim terminie, aby możliwe było wydanie decyzji do dnia 1 marca roku następującego po roku w którym złożony został wniosek.

(dowód: akta kontroli str. 87,88-89)

Ustalono, że w latach 2010-2013 liczba zaplanowanych kontroli w gospodarstwach beneficjentów wnoszących o płatność rolnośrodowiskową wariantów sadowniczych przekraczała 5% złożonych wniosków o płatność i wynosiła odpowiednio w: 2010 r. 7,8%, 2011 r. -12,4%, 2012 r. - 12,2%, 2013 r. – 20,2%).

¹³ Dz.U. z 2013 r., poz. 267 ze zm.

¹⁴ Dz.U. z 2013 r., poz. 173.

¹⁵ W 2010 r. – 74 kontrole, 2011 r. 129 kontroli, 2012 r. 125 kontroli, a w 2013 r. 185 kontroli.

¹⁶ Nie podjęto próby przeprowadzenia kontroli z powodów niezależnych od rolnika.

¹⁷ Rolnik uniemożliwił przeprowadzenie kontroli.

Wymagany poziom wykonanych kontroli 5% beneficjentów wnioskujących o płatność w danym roku kalendarzowym również był osiągnięty i wynosił odpowiednio: w 2010 r. 7,8%, 2011 r. – 8,8%, 2012 r. – 8,0% i w 2013 r. – 19,7%.

(dowód: akta kontroli str. 90)

1.6. Analiza wybranej losowo dokumentacji związanej z 52 raportami z czynności kontrolnych na miejscu beneficjentów (10% z ogółu przeprowadzonych kontroli) w ramach programu rolnośrodowiskowego, obejmujących warianty sadownicze wykazała, że:

- roślinami uprawianymi przez beneficjentów były: jabłonie domowe (46 upraw), czereśnia (5 upraw), porzeczka czarna (3 uprawy), śliwa domowa i malina (po 2 uprawy), borówka wysoka i truskawka (po 1 uprawie).

- w ramach przeprowadzonych kontroli ustalano m.in. zadeklarowaną uprawę przez beneficjenta oraz spełnienie określonych wymagań dla upraw sadowniczych i jagodowych. Każdy kontrolowany beneficjent był oceniany pod względem odpowiedniego przeznaczenia plonu, prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną przy zachowaniu należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin, wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, wymogów jakościowych roślin oraz utrzymania minimalnej obsady drzew i krzewów.

(dowód: akta kontroli str. 35-38)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Analiza 52 dokumentacji z kontroli wytypowanych do przeprowadzenia w latach 2010-2013, wykazała, że 8 kontroli przeprowadzono w miesiącach listopad-grudzień (po jednej w 2010 r. i 2012 r. oraz 6 w 2013 r.), a 6 kontroli przeprowadzono w miesiącach styczeń-marzec (po jednej w 2011, 2013 i 2014 r. oraz 3 w 2012 r.). Przedmiotem kontroli były uprawy: jabłoni (10 plantacji), porzeczki czarnej (3 plantacje) oraz po jednej plantacji śliwy, borówki wysokiej, czereśni, truskawki.

Analizowane zdjęcia sadów wykonane przez kontrolerów BKM podczas ww. kontroli na miejscu przeprowadzanych od listopada do marca badanego okresu tylko w jednym przypadku¹⁸ wskazywały na występowanie pokrywy śniegowej o grubości około 2-3 cm. W pozostałych przypadkach kontrole sadów przeprowadzane były przy braku pokrywy śniegowej.

(dowód: akta kontroli str. 39-40)

Odnosnie przyczyn i utrudnień przeprowadzania kontroli w terminach uniemożliwiających pełną ocenę stanu plantacji, kontrolerzy BKM wyjaśnili że kontrole sadów przeprowadza się głównie w miesiącach, w których jest możliwość oceny pełnego stanu plantacji. Mimo że sprawdzenie żywotności sadzonek w okresie zimowym jest utrudnione, to doświadczenie zawodowe poparte szkoleniami pozwala na ocenę jakości roślin, np. po kolorze kory lub łamliwości sadzonki. W okresie tym nie było problemów z ustaleniem ostatecznej obsady plantacji.

(dowód: akta kontroli str. 91-98)

W sprawie harmonogramu kontroli oraz przyczyn planowania i prowadzenia kontroli w miesiącach zimowych utrudniających identyfikację i jakość roślin oraz ich obsadę, Kierownik BKM wyjaśnił, że: harmonogram kontroli opracowywany jest w zależności od ilości posiadanych zespołów kontrolnych. Plan nie uwzględnia okoliczności nadzwyczajnych (wypadki losowe, zwolnienia chorobowe, odejścia z pracy, warunki pogodowe). Czynności kontrolne w zakresie Programu rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2007-2013 przeprowadzane są w czasie, kiedy możliwa jest weryfikacja największej liczby wymogów w danym gospodarstwie. Wieloletnie doświadczenie zawodowe inspektorów pozwala na realizację skutecznej kontroli na

¹⁸ Kontrola przeprowadzana w dniu 28.01.2014 r.

miejscu nawet w trudnych warunkach. Należy zaznaczyć, że inspektorzy terenowi przechodzą specjalistyczne szkolenia, które w dużej mierze ułatwiają ocenę stanu roślin, np. po kolorze kory. Ocena obsady nie stanowi problemu w żadnych warunkach.

(dowód: akta kontroli str. 87,89)

Zdaniem NIK planowanie i przeprowadzanie kontroli w miesiącach zimowych, w których może wystąpić okrywa śniegowa może utrudniać dokonanie właściwej oceny stanu upraw wariantów sadowniczych, identyfikację drzew i krzewów oraz weryfikację podstawowych wymogów jakości materiału szkółkarskiego i obsady roślin.

Opis stanu
faktycznego

1.7. W sprawie odnotowywania przez Oddział dobrych praktyk w zakresie wariantów sadowniczych programów rolnośrodowiskowych (PROW 2004-2006 i 2007-2013), Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że mając na uwadze dobro beneficjentów oraz poszerzanie ich wiedzy BKM przygotował prezentację szkoleniową w zakresie rolnictwa ekologicznego, która została zaprezentowana w Zachodniopomorskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach¹⁹ na XI Forum Rolników Ekologicznych w dniu 6.12.2013 r. Powyższa prezentacja była wielokrotnie przedstawiana rolnikom na szkoleniach organizowanych przez Zachodniopomorską Izbę Rolniczą oraz ZODR, w okresie styczeń-czerwiec 2014 r. W oparciu o wykonane kontrole w prezentacji pokazano dobre i złe praktyki w zakresie pakietów i wariantów programów rolnośrodowiskowych.

(dowód: akta kontroli str. 41,43-44)

1.8. W wyniku 518 kontroli na miejscu przeprowadzonych w latach 2010-2013 u beneficjentów wariantów sadowniczo-jagodowych deklarujących realizację Pakietu 2 w wariantach 2.9 - 2.12., nieprawidłowości stwierdzono u 128 z nich, w tym u 11 beneficjentów w 2010 r., 10 - w 2011 r., 18 - w 2012 r. oraz u 89 beneficjentów w 2013 r. Nieprawidłowości te określono jako:

- nieodpowiednie przeznaczenie plonu (kod E1) – 25 przypadków,
- niespełnianie przez materiał szkółkarski określonych wymagań (kod E2) – 87 przypadków,
- brak corocznego wykonywania zabiegów uprawowych lub pielęgnacyjnych na plantacji (kod E3) – 3 przypadki,
- prowadzenie produkcji rolnej niezgodne z najlepszą wiedzą i kulturą rolną i niezachowanie należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby (kod E6) – 77 przypadków,
- niedotrzymanie minimalnej obsady drzew i krzewów²⁰ (kod E7) – 106 przypadków.

Kontrolerzy BKM podczas ustalania wyników kontroli na miejscu brali m.in. pod uwagę: plan rolnośrodowiskowy wraz z aneksami, protokoły z kontroli prowadzonych przez jednostki certyfikujące, certyfikat zgodności przyrodniczej, rejestr działań agrotechnicznych, rachunek za wywóz nieczystości stałych i płynnych, faktury za zakup sadzonek, protokół szkód łowieckich, oświadczenia rolnika, dokumentację z nieodpłatnego przekazania plonu z gospodarstwa (siana z międzyrzędzi) w zamian za usługę koszenia. Podczas oględzin plantacji sprawdzano, czy sadzonki nie są wyschnięte, martwe, porażone przez szkodniki lub choroby oraz czy są prawidłowo zabezpieczone przed zwierzyną leśną. Dokumentacja fotograficzna załączona do raportu z kontroli obrazuje spostrzeżenia

¹⁹ Zwany dalej ZODR.

²⁰ Z uwzględnieniem 5% granicy błędu wymaganej minimalnej obsady.

i ustalenia kontrolerów, stan faktyczny upraw oraz stwierdzone nieprawidłowości (wskazane numery zdjęć przypisane są odpowiednim pozycjom raportu z kontroli).

(dowód: akta kontroli str. 32, 35-40, 102)

Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że ARiMR nie jest zobowiązana do podawania do publicznej wiadomości przyczyn i skutków nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli w ramach upraw sadowniczych. /.../ Dodatkowo należy zaznaczyć, iż Oddział nie prowadzi analizy ryzyka dotyczącej beneficjentów programu rolnośrodowiskowego z terenu województwa.

(dowód: akta kontroli str. 41,44)

1.9. Podczas 518 kontroli na miejscu u 128 beneficjentów wariantów sadowniczo – jagodowych w latach 2010-2013 stwierdzono 25 przypadków nieodpowiedniego przeznaczenia uzyskanego plonu (kod E1), z tego: u 7 beneficjentów podczas kontroli w 2010 r., 2 - w 2011 r., 4 – 2012 r. oraz u 12 beneficjentów podczas kontroli przeprowadzonych w 2013 r.

Spośród wytypowanej do analizy dokumentacji z kontroli na miejscu u 52 beneficjentów wariantów sadowniczo – jagodowych w latach 2010-2013 nie stwierdzono nieodpowiedniego przeznaczenia uzyskanego plonu (kod E1).

(dowód: akta kontroli str. 32, 35-40, 103)

Kontrolerzy BKM wyjaśnili, że kontrolę zebrania oraz sposobu zagospodarowania przez beneficjentów plonu przeprowadzają w oparciu o oryginały faktur i innych dokumentów potwierdzających zbycie plonu. Spożycie plonu przez beneficjenta (i jego rodzinę) potwierdzane jest oświadczeniem rolnika. Ponadto ocena plantacji pozwala na stwierdzenie, czy jest możliwe uzyskiwanie plonu. Wykorzystywane są również protokoły pokontrolne jednostek certyfikujących oraz zapisy Planu działalności rolnośrodowiskowej.

(dowód: akta kontroli str. 91-98)

1.10. Podczas kontroli na miejscu u 128 beneficjentów wariantów sadowniczo – jagodowych w latach 2010-2013 stwierdzono 77 przypadków prowadzenia produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną i niezachowanie należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby (kod E6), z tego: u 6 beneficjentów podczas kontroli w 2010 r., 2 - w 2011 r., 1 - w 2012 r. oraz u 68 beneficjentów podczas kontroli przeprowadzonych w 2013 r.

Spośród 52 wytypowanych do analizy kontroli na miejscu u beneficjentów wariantów sadowniczo – jagodowych w latach 2010-2013 stwierdzono 34 przypadki (w tym 1 w 2012 r. i 33 w 2013 r.) prowadzenia produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną i niezachowanie należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby (kod E6).

Kontrole w tym zakresie prowadzono poprzez wizualne określenie poziomu zachwaszczenia plantacji, wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych oraz stanu roślin (tj. stopnia wyschnięcia, porażenia przez szkodniki lub choroby, uszkodzenia przez zwierzęta). W raportach przedstawiano informacje na temat ogrodzenia plantacji oraz indywidualnych środków ochrony sadzonek przed zwierzyną (np. osłonki).

W analizowanych raportach brak jest prognoz i ocen plantacji pod względem wpływu jej utrzymania na plonowanie w latach następujących po zaprzestaniu dofinansowania oraz doboru upraw do warunków glebowo-klimatycznych, doboru odmian do upraw ekologicznych, kwalifikacji rolników do prowadzenia specjalistycznej produkcji ogrodniczej oraz wyposażenia w wymagany sprzęt. Obowiązujące w badanym okresie wersje *Instrukcji realizacji kontroli w zakresie Programu rolno środowiskowego PROW 2007-2013* nie wymagały określenia ww. informacji w raportach z kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 32, 35-40)

Kontrolerzy BKM wyjaśnili, że dobór gatunków oraz odmian do uprawy przeprowadza rolnik na podstawie posiadanej wiedzy i własnego doświadczenia. Natomiast ocena doboru upraw do optymalnych warunków glebowo-klimatycznych, doboru odmian do sadownictwa ekologicznego, ocena stanu plantacji na plonowanie w latach następujących po zaprzestaniu dofinansowania nie jest przedmiotem czynności dokonywanych podczas kontroli na miejscu. Kontroler na podstawie zabiegów agrotechnicznych (np. wykaszania międzyrzędzi, palikowania sadzonek, ochrony przed zwierzyną i dosadzania sadzonek) oraz stanu plantacji w terenie ocenia prowadzenia przez beneficjentów produkcji zgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną przy zachowaniu dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby.

(dowód: akta kontroli str. 91-98)

Podczas kontroli na miejscu u beneficjenta²¹ otrzymującego od 2011 r. płatności z tytułu realizacji Pakietu 2 Wariant 2.9 i 2.10 deklarującego uprawę jabłoni domowej stwierdzono, że zamiast minimalnej obsady wynoszącej, co najmniej 14.119 sztuk (z uwzględnieniem 5% marginesu), na kontrolowanej powierzchni rośło 3.441 sztuk sadzonek spełniających wymagania oraz 12.221 sztuk sadzonek niespełniających wymagań. Oprócz nieutrzymania wymaganej obsady sadzonek jabłoni stwierdzono prowadzenie produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną oraz nienależytą dbałością o stan fitosanitarny roślin, a materiał szkółkarski nie spełniał określonych wymogów (nieprawidłowości określono m.in. kodami: E6; E7; E2). Decyzją z 28.02.2014 r. odmówiono płatności za 2013 r. w kwocie 196.650 zł oraz naliczono do zwrotu kwotę otrzymanej płatności (za lata 2011 i 2012) w łącznej wysokości 393.570 zł.

Podczas kontroli na miejscu przeprowadzonej u beneficjenta²² w dniach 30.07-6.08.2013 r. stwierdzono m.in. różnicę pomiędzy powierzchnią deklarowaną (99,96 ha) na realizację Pakietu 2 wariant 2.9., a stwierdzoną w toku kontroli (93,63 ha). Ustalono jednocześnie, że granice uprawy wykraczały poza deklarowaną we wniosku powierzchnię działek. Kontrolerzy stwierdzili nieutrzymanie wymaganej obsady sadzonek jabłoni domowej, prowadzenie produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną oraz nienależytą dbałością o stan fitosanitarny roślin, a materiał szkółkarski nie spełniał określonych wymogów. Przy wymaganej minimalnej liczbie sadzonek 11.703 sztuki jabłoni (11.141 szt. przy 5% marginesie) stwierdzono 4.487 sztuk spełniających wymagania, 6.054 sadzonki niespełniające wymagań (poniżej 80 cm wysokości) oraz 1.280 sztuk sadzonek martwych. Ponadto stwierdzono dwa obszary o powierzchni 11,56 ha pozbawione sadzonek, Część rzędów oraz brzegów działek nie była wykoszona. Stwierdzone nieprawidłowości w realizacji Wariantu 2.9. oznaczono kodami: DR13; DR50; DR52; DR53: E2; E6 oraz E7. Decyzją z 16.01.2014 r. odmówiono płatności w wysokości 153.938,40 zł.

Podczas kontroli na miejscu²³ przeprowadzonej we wrześniu 2013 r. kontrolerzy Oddziału na powierzchni 37,7 ha obsadzonych sadzonkami jabłoni oraz 1,45 ha obsadzonymi sadzonkami czereśni stwierdzili m.in. nieutrzymanie przez beneficjenta wymaganej obsady, prowadzenie produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną oraz nienależytą dbałością o stan fitosanitarny roślin, a materiał szkółkarski nie spełniał określonych wymogów. Z wymaganej minimalnej obsady jabłoni na poszczególnych działkach 4.611 sztuk (4.377 sztuk z 5% marginesem) stwierdzono 2.246 sadzonek w normie, 515 sztuk niespełniających normy (poniżej 80 cm wysokości) oraz 1.753 sztuki uschnięte. Na wymaganą minimalną obsadę czereśni 181 sztuk (171 szt. z 5% marginesem) stwierdzono 128 sztuk w normie, 30 sztuk niespełniających normy oraz 32 sztuki

²¹ Znak sprawy 0314-69120-0314-00000131/11/13.

²² Znak sprawy 0309-69120-0309-00000075/12/13.

²³ Znak sprawy 0311-69120-0311-00000035/10/13.

uschniętych sadzonek. Decyzją z 14.02.2014 r. zmniejszono należność w kwocie 141.250,80 zł.

(dowód: akta kontroli str. 32, 35-40, 103-104)

1.11. Kontrolerzy Oddziału, kontrolując spełnianie wymagań jakości elitarnego i kwalifikowanego materiału szkółkarskiego drzew owocowych (kod E2) m.in. sprawdzali dokumentację zakupu sadzonek, a podczas oceny plantacji sprawdzali, za pomocą taśmy mierniczej, wysokość sadzonki oraz średnicę pnia za pomocą suwmiarki. Określając stan drzew i krzewów opisywano stan posiadanych przez sadzonki liści, kwiatów, owoców oraz stan kory.

W kontrolach przeprowadzonych w latach 2010-2013²⁴ niespełniane powyższych wymagań stwierdzono w 87 przypadkach, w tym w 2010 r. – 1 przypadek, w 2011 r. – 3; w 2012 r. – 6 oraz 77 przypadków w 2013 r.

Podczas kontroli na miejscu przeprowadzonej w październiku 2011 r.²⁵ stwierdzono, m.in. że według dokumentów zakupu oraz wypisu ze świadectwa oceny polowej materiału szkółkarskiego materiałem nasadzeniowym jest jabłoń domowa, natomiast według paszportów roślin, materiałem użytym do nasadzenia jest jabłoń domowa, odmiana antonówka - podkładka jednoroczna. Kontrolerzy ustalili, że średnia wysokość uprawy wynosi 50 cm (wielkość sadzonek od 30 cm do 85 cm). Sadzonki o wysokości 80 cm i większe stanowiły nie więcej niż 5% ogólnej liczby sadzonek i nie tworzyły zwartej obsady. Użyty materiał nasadzeniowy nie spełniał warunków określonych przepisami. W wyniku ustaleń ww. kontroli (stwierdzone nieprawidłowości określone kodem DR7 i E2), decyzją z 3.04.2012 r. odmówiono należnej płatności w kwocie 140.346,00 zł.

Podczas kontroli na miejscu²⁶ przeprowadzonej w okresie od 1.10 do 2.12.2013 r. ustalono m.in. że mimo deklarowanej przez beneficjenta uprawy jabłoni domowej na powierzchni 107,08 ha, nie stwierdzono uprawy na powierzchni 56,7 ha. Na pozostałej powierzchni łączna minimalna obsada winna wynosić 4.876 sztuk jabłoni. Podczas kontroli stwierdzono 1.070 sztuk sadzonek spełniających wymagania, 2.304 sztuki niespełniające wymagań (poniżej 80 cm wysokości) oraz 1.618 sztuk sadzonek uschniętych. Podczas kontroli ustalono m.in. nieutrzymanie wymaganej obsady sadzonek jabłoni, prowadzenie produkcji rolnej niezgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną oraz nienależytą dbałością o stan fitosanitarny roślin, a materiał szkółkarski nie spełniał określonych wymogów (stwierdzone nieprawidłowości określono kodem DR7; E2; E6 i E7). Decyzją z 2.06.2014 r. dokonano zmniejszenia należnej płatności w kwocie 164.903,20 zł.

(dowód: akta kontroli str. 32, 35-40, 103-105);

1.12. Na podstawie dokumentacji z badanych 52 kontroli na miejscu ustalono, że kontrolerzy Oddziału badając zgodność deklarowanej uprawy sadowniczo-jagodowej ustalali gatunek/rodzaj rośliny poprzez informację z faktur za zakup sadzonek, rejestru działalności rolnośrodowiskowej, a podczas oględzin upraw na polu (ich liści, owoców i charakterystycznych cech), wykorzystując swoją wiedzę praktyczną i informacje ze szkoleń.

W badanej próbie kontroli na miejscu w ramach pakietu 2 Wariant 2.9 – 2.12 uprawy dotyczyły: jabłoni, śliwy, czereśni, borówki wysokiej, maliny, porzeczki czarnej oraz truskawki.

(dowód: akta kontroli str. 35-40, 105)

1.13. Warunki zobowiązania rolnośrodowiskowego – wg wyjaśnień Dyrektora Oddziału – do 2013 r. umożliwiały rolnikowi zastąpienie uprawy jabłoni inną dotowaną rośliną. Przypadki takie wystąpiły. W przypadku rolników kontynuujących

²⁴ W 2014 r. do 30.06. stwierdzono 2 takie przypadki.

²⁵ Znak sprawy 0301-69120-0301-00000143/11.

²⁶ Znak sprawy 0314-69120-0314-00000101/10/13.

realizację zobowiązania w 2013 r., kiedy nastąpiła zmiana rozporządzenia w sprawie warunków i trybu przyznawania pomocy za realizację Programu rolnośrodowiskowego, w § 50 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013²⁷ wskazano, że zmiana zobowiązania realizowanego w ramach wariantów upraw sadowniczych od 2014 r. jest niedopuszczalna.

(dowód: akta kontroli str. 41,44-45)

1.14. Kierownik BKM Andrzej Rybka wyjaśnił, że kontrolerzy BKM nie sprawdzają upraw sadowniczych, które były w latach poprzednich i na których zostało zakończone zobowiązanie – z wyjątkiem upraw zbóż – gdzie jest ustawowy obowiązek weryfikacji zmianowania.

(dowód: akta kontroli str. 87,89)

Spośród analizowanych dokumentów z 52 badanych kontroli ustalono, że podczas kontroli na miejscu przeprowadzonych w 2013 r. u dwóch beneficjentów stwierdzono między innymi: punktowe występowanie na plantacji orzecha włoskiego²⁸ oraz występowanie rzędów sadzonek orzecha włoskiego – pozostałość po poprzednich uprawach²⁹. W wyniku ustaleń kontroli u ww. beneficjentów, stwierdzających również inne nieprawidłowości oznaczone m.in. kodami E2; E6; E7, decyzjami kierowników BP odmówiono i zmniejszono należne płatności w wysokości odpowiednio: 154.000 zł oraz 148.209,60 zł, łącznie 302.209,60 zł.

Według dokumentacji nadesłanej z właściwych BP, ww. beneficjenci przed obecną realizacją Pakietu 2 wariant 2.9. w latach 2007 – 2011 podjęli zobowiązanie rolnośrodowiskowe w zakresie uprawy orzecha włoskiego, i z tego tytułu otrzymali płatności w wysokości odpowiednio: 1.240.524,48 zł oraz 828.119,76 zł, łącznie 2.068.644,24 zł.

W latach 2007-2011 kontrolerzy BKM u każdego z ww. beneficjentów przeprowadzali po 3 kontrole w miejscu (w: 2008 r., 2010 r. oraz 2011 r.)

(dowód: akta kontroli str. 104, 106-108)

1.15. Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że kwestie problematyczne pojawiające się w trakcie realizacji kontroli Oddział konsultował z Departamentem Kontroli na Miejscu (DKM) na bieżąco (m.in. telefonicznie oraz drogą elektroniczną). Drogą elektroniczną przesyłane były pytania problemowe dotyczące kontroli rolnośrodowiskowych, w celu doprecyzowania lub wskazania ścieżki postępowania. DKM udzielał odpowiedzi w formie wytycznych w tym zakresie. Odpowiedzi wraz z zadanymi pytaniami umieszczane były na wewnętrznym portalu.

(dowód: akta kontroli str. 41,45-46)

W 2013 r. w ramach doprecyzowania i interpretacji procedur dotyczących Rolnictwa Ekologicznego i upraw sadowniczych, BKM występowało do Agencji o dokonanie interpretacji ustaleń zgłaszanych przez kontrolerów dotyczących m.in. sposobu oceny ocenianej uprawy - sadu jabłoniowego posadzonego na plantacji leszczyny (pytanie PRS_005_13) oraz sposobu dokonania pomiaru powierzchni upraw sadowniczych w przypadku niespełniania wymogu B (sadzonki niespełniające wymogów rozmieszczone są punktowo w różnych miejscach działki pytanie PRS_003/13). W odpowiedzi Oddział otrzymał informacje o sposobie postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 49)

²⁷ Dz.U. z 2013 r., poz. 361 ze zm.

²⁸ Znak sprawy 0309-69120-0309-00000061/12/13.

²⁹ Znak sprawy 0315-69120-0315-00000093/12/13.

1.16. Procedury ARiMR pozwalały na zgłaszanie przez inspektorów terenowych BKM uwag dotyczących wystąpienia podczas kontroli na miejscu nieprawidłowości niestanowiących przedmiotu tej kontroli. Jeśli nieprawidłowość ta możliwa jest do oceny w ramach innej kontroli niż kontrola rolnośrodowiskowa (np. kontroli wymogów wzajemnej zgodności), wówczas kontrola taka powinna być realizowana. W ramach książki procedur KP-611-148/ARiMR/z zawarto zapisy, że w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości nieopisananej kodami pokontrolnymi, ale spełniającej definicję nieprawidłowości zgodnie z art. 1 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE, EURATOM) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich³⁰, w Raporcie z czynności kontrolnych w Formularzu ustaleń końcowych w odniesieniu do kampanii kontrolnej:

- 2010 i 2011 w polu „Uwagi” należy ująć odpowiednie zapisy. Możliwe jest załączenie notatki i fotografii,

- 2012 i 2013 w polu „Uwagi Inspektorów Terenowych” należy ująć odpowiednie zapisy. Możliwe jest załączenie notatki i fotografii.

(dowód: akta kontroli str. 46)

1.17. BKM po otrzymaniu typowania rolnośrodowiskowego występuje do BP o niezbędną dokumentację do kontroli (kopii aktualnych wniosków o przyznanie płatności na rok kontroli wraz ze zmianami/Korektami do wniosku i załącznikami, w tym również załącznikami graficznymi). Innych danych z BP o realizacji wariantów sadowniczych BKM nie żądał oraz nie otrzymywał.

(dowód: akta kontroli str. 87,89)

1.18. Plany audytu i kontroli wewnętrznych w latach 2010-2014 (I półrocze), wg wyjaśnień Dyrektora Oddziału, nie obejmowały realizacji wariantów sadowniczych i jagodowych (2.9 - 2.12) w Oddziale oraz podległych BP.

(dowód: akta kontroli str. 47,48)

1.19. W latach 2010-2014 (I półrocze), do Oddziału nie wpływały skargi dotyczące realizacji wariantów sadowniczych.

(dowód: akta kontroli str. 47,48)

1.20. W dniach 22 i 23 lipca 2014 r. kontroler NIK przeprowadził z pracownikami Oddziału BKM specjalistami w dziedzinie kontroli upraw sadowniczych i jagodowych³¹, oględziny stanu upraw jabłoni i czereśni u 4 beneficjentów, którzy otrzymali wysokie kwoty dopłat, z podziałem na beneficjentów realizujących zobowiązanie rolnośrodowiskowe i tych, którzy je zakończyli.

1.20.1. W toku oględzin u beneficjentów, którzy realizują zobowiązanie rolnośrodowiskowe ustalono, że:

a) beneficjent w 2010 r. złożył wniosek o pierwszą płatność do uprawy czereśni na 4 działkach ewidencyjnych o łącznej pow. 101,56 ha, podejmując tym samym zobowiązanie rolnośrodowiskowe do 2014 r. W latach 2010-2013 przyznana płatność i wypłacona kwota wyniosła 699,4 tys. zł. Oddział w ww. okresie nie przeprowadzał kontroli na miejscu.

(dowód: akta kontroli str. 50-51)

Oględziny przeprowadzone na całej powierzchni objętej zobowiązaniem rolnośrodowiskowym wykazały, że teren na którym posadzono czereśnie był pagórkowaty – gleby kl. V i VI. Z powodu niesprzyjających warunków glebowych oraz podgryzania przez zwierzęta, corocznie dosadzano nowe sadzonki w ilości 30-50%. Drzewa nie owocowały. W I roku po posadzeniu przeprowadzono cięcia pielęgnacyjne. Dosadzone sadzonki nie były przycinane. Sad był odchwaszczony

³⁰ Dz. U. UE L 312 z 23.12.1995 r., s. 1.

³¹ Powołanymi na podstawie art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.) – dalej ustawa o NIK.

i nie był ogrodzony. Porażeń przez choroby nie stwierdzono. Drzewka zabezpieczono otulinami. Około 20% drzewek było uszkodzonych przez zwierzęta i uschniętych.

(dowód: akta kontroli str. 52,53,54,55,56,57,84)

Beneficjent poinformował, że sad nie wszedł w fazę owocowania, po wygaśnięciu zobowiązania nie zamierza prowadzić sadu oraz nie zamierza prowadzić sadu ekologicznego przy braku środków publicznych. Nie jest zdecydowany, jak zamierza użytkować pole po wygaśnięciu zobowiązania rolnośrodowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 58)

b) beneficjent w 2012 r. złożył wniosek o pierwszą płatność do uprawy jabłoni na 16 działkach ewidencyjnych o łącznej pow. 55,25 ha, podejmując zobowiązanie rolnośrodowiskowe do 2016 r. W latach 2012-2013 przyznana płatność i wypłacona kwota wyniosła 146,2 tys. zł. Oddział w listopadzie 2013 r. przeprowadził kontrolę na miejscu w zakresie kwalifikowalności powierzchni metodą inspekcji terenowej (nr raportu 9016-0000004042/13) oraz w zakresie programu rolnośrodowiskowego (nr raportu 214/OR16/0000166/13). Stwierdzono nieprawidłowości: DR50³², DR52³³ i DR53³⁴. Niedotrzymanie zobowiązania dotyczyło wariantu 2.9, tj. pow. 0,21 ha. Ustalono zwrot płatności za 2012 r. w kwocie 323,40 zł.

(dowód: akta kontroli str. 59-62)

Oględziny przeprowadzono na 6 działkach o łącznej pow. 43,99 ha (79,6% powierzchni zadeklarowanej). Teren na którym posadzono sad był lekko pagórkowaty – gleby z przewagą kl. V i VI. Stwierdzono liczne dosadzenia jesienno-wiosenne. Drzewka nie weszły w fazę owocowania. Na 3 działkach o pow. 24,5 ha cięcia pielęgnacyjne przeprowadzono w I roku po posadzeniu – na pozostałym obszarze sadu cięć nie wykonano. Sad w międzyrzędziach odchwaszczony. Na 2 działkach o pow. 14,51 ha pojedyncze samosiejki krzewów. Drzewka częściowo zniszczone przez zwierzynę. Porażeń przez choroby nie stwierdzono. Drzewka zabezpieczono otulinami. Do działek był zapewniony dojazd.

(dowód: akta kontroli str. 63,64,65,66,67,68,84)

Beneficjent w oświadczeniu poinformował, że sad nie wszedł w fazę owocowania, nie wyklucza ewentualności prowadzenia sadu po wygaśnięciu zobowiązania rolnośrodowiskowego oraz prowadzenia sadu ekologicznego przy braku środków publicznych. Planuje prowadzić na polu działalność rolniczą po wygaśnięciu zobowiązania rolnośrodowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 69)

1.20.2. W toku oględzin u beneficjentów, którzy zakończyli realizację programu ustalono:

a) beneficjent w 2009 r. złożył wniosek o pierwszą płatność do uprawy jabłoni na 4 działkach w 3 kompleksach o łącznej pow. 18,98 ha, podejmując tym samym zobowiązanie rolnośrodowiskowe do 2013 r. W latach 2009-2011 przyznana płatność i wypłacona kwota wyniosła 84,1 tys. zł. Od 2012 r. nastąpił transfer zobowiązań na innego beneficjenta. Oddział we wrześniu 2011 r. przeprowadził kontrolę na miejscu w zakresie kwalifikowalności powierzchni metodą FOTO. Nie stwierdzono nieprawidłowości wpływających na płatność.

Oględziny przeprowadzono na całej powierzchni objętej zobowiązaniem rolnośrodowiskowym do 2013 r. Warunki glebowe dobre – gleby klasy IVa i IVb. Plantacji sadów jabłoni domowej nie stwierdzono. Od 2014 r. pole utrzymano w ugorze czarnym. Beneficjent na działkach, które w latach 2008-2013 objęte były

³² Granice uprawy wykraczają poza granice działek referencyjnych zadeklarowanych we wniosku.

³³ Stwierdzono powiększenie zasięgu pola zagospodarowania.

³⁴ Stwierdzono zmniejszenie zasięgu pola zagospodarowania.

płatnościami rolnośrodowiskowymi w zakresie wariantu sadowniczego, zadeklarował ugór czarny do dopłat na 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 70-74,75,76,84)

b) beneficjent w 2008 r. złożył wniosek o pierwszą płatność do uprawy czereśni na 3 działkach o łącznej pow. 39,81 ha, podejmując tym samym zobowiązanie rolnośrodowiskowe do 2012 r. W latach 2008-2012 przyznana płatność i wypłacona kwota wyniosła 326,7 tys. zł. W latach 2008-2014 Oddział nie przeprowadził kontroli na miejscu.

Oględziny przeprowadzono na całej powierzchni objętej zobowiązaniem rolnośrodowiskowym do 2012 r. i stwierdzono, że:

- na działce nr 62 o pow. 35,08 ha plantacji czereśni nie było. Na obrzeżach działki w pasie kilku metrów od jej granic posiana marchew, tak jak pozostała powierzchnia działki, przerośnięta dużymi i wysokimi kępami chwastów (m.in.: krwawnik pospolity, szczaw polny, wrotycz pospolity, ostrożeń, perz),

- na części działki nr 83 o pow. około 1 ha plantacji czereśni nie stwierdzono. Stan plantacji podobny jak na działce nr 62. Na pow. około 2,20 ha plantacja czereśni z dosadzeniami czereśni i jabłoni w różnym wieku. Część międzyrzędzi wykoszona. Sad był ogrodzony, a do sadu zapewniono dojazd,

- na działce nr 179 o pow. 1,53 ha plantacji czereśni nie było. Na działce było pastwisko ogrodzone pastuchem elektrycznym i pasące się krowy.

Beneficjent w 2013 r. podjął nowe zobowiązanie rolnośrodowiskowe. Zadeklarował m.in. uprawę ekologiczną marchwi na działkach nr 62 o powierzchni 35,08 ha i części działki nr 83 (o powierzchni 3,20 ha) w wariantach 2.5 – uprawy warzywne do dopłat na 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 77-81,82,83,84)

Pracownicy Oddziału BKM - specjaliści w dziedzinie kontroli upraw sadowniczych i jagodowych uczestniczący w oględzinach NIK, dokonali lustracji działek rolnych objętych aktualnie zobowiązaniem rolnośrodowiskowym – uprawy warzywne wariant 2.5. W notatce służbowej z 24.07.2014 r. odnotowali, że działki na których beneficjent zadeklarował uprawę marchwi (nr 62 i 83 - część) porośnięte są licznymi chwastami wieloletnimi mogącymi świadczyć o co najmniej kilkuletnim nieużytkowaniu rolniczym. Na działkach występowały pojedyncze rośliny wyłącznie w wąskim pasie przybrzeżnym działki – na pozostałej części nie stwierdzono występowania zadeklarowanej, ani innej rośliny uprawnej kwalifikującej się do płatności.

W związku z powyższym, zgodnie z zapisami reguły R.36 Książki Procedur PROW 2007-2013 (KP-611-148-ARiMR/12/z, kontrolerzy wystąpili do Dyrektora Oddziału o przeprowadzenie kompleksowej, pełnej kontroli w zakresie Programu Rolnośrodowiskowego oraz kwalifikowalności powierzchni w gospodarstwie beneficjenta³⁵.

Z-ca Dyrektora Oddziału w dniu 25.07.2014 r. wyraził zgodę na manualne wytypowanie beneficjenta do kontroli kompleksowej OB i PRŚ.

(dowód: akta kontroli str. 85,86)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Oddziału w zakresie nadzoru i kontroli wykorzystania środków publicznych na uprawy sadownicze i jagodowe w ramach programów rolnośrodowiskowych.

³⁵ Wniosek z 24.07.2014 r. (nr BKM16-680-1/14).

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o poinformowanie o wynikach i efektach kontroli uprawy objętej zobowiązaniem rolnośrodowiskowym – uprawy warzywne w wariantach 2.5. (opisanej w pkt. 1.20.2. lit. b wystąpienia) i działaniach podjętych w tej sprawie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 *ustawy o NIK*, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK*, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia sierpnia 2014 r.

Kontroler
Igor Steinmetz
Doradca techniczny

Dyrektor
Delegatury NIK w Szczecinie

.....

.....